

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ

УДК 343.13:004.8

DOI: <https://doi.org/10.32631/vca.2025.2.42>

Олексій Михайлович ГУМІН,
доктор юридичних наук, професор
(Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів)

Андрій Олександрович ГАЧКЕВИЧ,
кандидат юридичних наук, доцент
(Національний університет «Львівська
політехніка», м. Львів)

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ ТА СТАНДАРТИ РАДИ ЄВРОПИ ЗІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Технологічний прогрес має значний вплив на систему кримінальної юстиції – він істотним чином сприяє реалізації правоохоронної функції держави. В той же час сучасні технології несуть певні загрози для прав і свобод людини, їхнє неконтрольоване використання призводить до порушень приватності та поглиблення нерівності серед іншого. У цій статті порушена проблема модернізації системи кримінальної юстиції, одним з напрямів вирішення якої є застосування сучасних технологій та штучного інтелекту. Інструменти на базі штучного інтелекту сприяють тому, що

органи кримінальної юстиції виконують свої головні завдання з протидії злочинності більш результативно (як показано у статті на прикладах прогностичної аналітики, розпізнавання підозрілих ситуацій, смарт-технологій, систем для оцінки ризиків). Автори визначають стандарти Ради Європи зі штучного інтелекту, впровадження яких дозволить модернізувати систему кримінальної юстиції відповідно до принципів дотримання прав людини та верховенства права. Автори також пропонують окремі критерії для систематизації наявних стандартів. Стаття містить аналіз окремих міжнародно-правових актів, прийнятих під егідою Ради Європи, стосовно правил збалансованого використання штучного інтелекту в діяльності органів кримінальної юстиції, за якого ризики порушень прав людини зведені до прийняттого мінімуму.

Ключові слова: штучний інтелект та кримінальна юстиція; сучасні технології та правоохоронна діяльність; стандарти Ради Європи зі штучного інтелекту; модернізація кримінальної юстиції; принцип дотримання прав людини; принцип верховенства права.

Постановка проблеми. Значний вплив технологічного прогресу на систему кримінальної юстиції став дуже помітним з появою штучного інтелекту – від роботів-собак, призначених для виявлення зброї у Англії¹, до розумних в'язниць у Китаї, обладнаних відеоспостереженням за ув'язненими². Поза всяким сумнівом, сучасні технології дозволяють державам більш ефективно реалізовувати правоохоронну функцію. В той же час їхнє неконтрольоване використання несе загрози правам людини, серед яких – порушення приватності та поглиблення нерівності.

Порушуючи проблему модернізації кримінальної юстиції, ми розглядаємо у цій статті застосування сучасних технологій та штучного інтелекту як один з пріоритетних напрямів її вирішення. Предметом дослідження обрані стандарти Ради Європи зі штучного інтелекту, спрямовані на якомога повніше забезпечення дотримання прав людини у правоохоронній діяльності.

Впровадження сучасних технологій та штучного інтелекту в діяльність органів кримінальної юстиції досліджувала велика кількість українських вчених: Г. Авдєєва, І. Басиста, Д. Белов, М. Белова, Р. Благута, О. Бугера, В. Гніденко, В. Голіна, М. Гребенюк, М. Карчевський, М. Колодяжний, І. Крицька, А. Кубаєнко, Д. Куковинець, А. Мовчан, Д. Піддубний, О. Плахотнік, І. Рушак, Я. Свистун, Н. Степаненко, Ю. Тимошенко, Ж. Удовенко, В. Шевчук, В. Шепітько, С. Шрамко. У полі їхнього зору перебували різні аспекти порушеної проблеми, включаючи використання інформаційних технологій в досудовому розслідуванні³,

¹ Ball J. Police test robot dog for potential UK rollout. BBC. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cm2k12erdndo> (дата звернення : 01.08.2025).

² Smart-Prison and the future of dynamic security with AI. Medium. URL: <https://raccomandino.medium.com/smart-prison-and-the-future-of-dynamic-security-with-ai-dfe4b2da7afa> (дата звернення : 01.08.2025).

³ Белова М., Белов Д., Рушак І. Штучний інтелект у досудовому розслідуванні кримінальних

пояснення ролі штучного інтелекту у запобіганні злочинності¹, а також виокремлення базових європейських стандартів (з наголосом на досвід Європейського Союзу) в кримінальному судочинстві².

Водночас, комплексного вивчення міжнародно-правових актів, прийнятих під егідою Ради Європи, стосовно того, як застосовувати штучний інтелект належним чином в діяльності органів кримінальної юстиції, проведено не було. При цьому слід зауважити, що деякі міжнародно-правові акти, прийняті під егідою Ради Європи, як і рішення Європейського суду з прав людини, присвячені впровадженню штучного інтелекту, досліджували у своїх працях такі автори, як І. Берназюк³, А. Завадський⁴, О. Кутовий та С. Бурма⁵, Г. Прохазка⁶ тощо. Важлива роль Ради Європи у реформуванні системи кримінальної юстиції України підкреслена А. Лапкіном (розроблення загальних стандартів, контроль за їх дотриманням Україною, а також підтримка необхідних реформ)⁷.

Метою статті є визначення та систематизація стандартів Ради Європи зі штучного інтелекту в контексті дослідження застосування сучасних технологій в діяльності органів кримінальної юстиції європейських держав. Використання передових практик за умови впровадження такого роду стандартів дозволить модернізувати систему кримінальної юстиції України відповідно до принципів дотримання прав людини та верховенства права.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з того, що діяльність органів кримінальної юстиції націлена на протидію злочинності у наступних

справ: окремі питання міжнародної практики. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. №1. С. 818–824. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.136>; Благута Р., Мовчан А. Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 256 с.

¹ Бугера О. Використання штучного інтелекту для запобігання злочинності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2021. Том 32 (71). № 6. С. 82–86. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2021.6/13>; Степаненко Н., Піддубний Д. Сучасні проблеми запобігання і протидії злочинності у сфері інформаційних технологій. *Legal Bulletin*. 2024. № 4 (14). С. 73–80; Колодязний М. Застосування сучасних технологій у сфері запобігання злочинності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. Том 1. № 13. С. 178–195.

² Крицька І. Недискримінація, транспарентність і субсидіарність як базові європейські стандарти використання технологій штучного інтелекту в кримінальному судочинстві. *Кримінальне процесуальне право на сучасному етапі розвитку України : матеріали круглого столу, присвяч. 40-річчю каф. кримінал. процесу* (Київ, 27 жовтня 2023 р.). Київ, 2023. С. 104–108.

³ Берназюк І.М. Штучний інтелект і права людини: виклики для Європейської конвенції з прав людини. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 3. Ч. 1. С. 89–99. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.1.12>

⁴ Завадський А. Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект, права людини, демократію та верховенство права. Можливості для України. *Права та основоположні свободи людини у контексті євроінтеграції України : матеріали круглого столу до Дня юриста та 220-ї річниці з дня заснування ун-ту* (Харків, 08 жовтня 2024 р.). Харків, 2024. С. 75–78.

⁵ Кутовий О., Бурма С. Штучний інтелект в практиці та рішеннях європейського суду з прав людини. *Ерліхівський журнал*. 2025. № 12. С. 34–44. DOI: <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2025-12.05>.

⁶ Прохазка Г. Штучний інтелект в міжнародному праві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 153–155. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-2/33>.

⁷ Лапкін А. Роль Ради Європи у реформуванні системи кримінальної юстиції України у напрямі євроінтеграції. *Нове українське право*. 2022. Том 2. С. 22. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.1.1227>.

напрямах: попередження кримінальних правопорушень; їхнє виявлення, розслідування, а також встановлення винних; притягнення винних до юридичної відповідальності; виконання рішення щодо притягнення до юридичної відповідальності¹, – можемо розглянути окремі способи застосування інструментів на базі штучного інтелекту органами кримінальної юстиції європейських держав (див. таблицю).

Таблиця

Застосування інструментів на базі штучного інтелекту в діяльності органів кримінальної юстиції іноземних держав

Напрями діяльності	Способи застосування	Приклади з іноземного досвіду
Попередження кримінальних правопорушень	Прогностична аналітика	Прогнозування злочинності в Нідерландах (CAS) ²
Виявлення, розслідування та встановлення винних	Розпізнавання підозрілих ситуацій	ASENA для боротьби з незаконним обігом наркотиків у Туреччині ³
Притягнення винних до кримінальної відповідальності	Системи для оцінки ризиків	Алгоритм оцінювання ризику шкоди (HART) у Англії ⁴
Виконання рішення щодо притягнення	Смарт-технології	Проект «Розумна в'язниця» у Фінляндії ⁵

¹ Куненко І. Поняття, функції та предмет кримінальної юстиції: теоретичний аналіз. *Вісник Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України*. 2025. Вип. 17. С. 49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-9656/2025-17-5>.

² Oosterloo S., van Schie G. The Politics and Biases of the ‘Crime Anticipation System’ of the Dutch Police. *Proceedings of the International Workshop on Bias in Information, Algorithms, and Systems*. Volume 2103. Sheffield, 2018. Pp. 30–41.

³ Turkey using AI software ASENA in fight against drugs. *Hurriyet Daily News*. URL: <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-using-ai-software-asena-in-fight-against-drugs-173912> (дата звернення : 01.09.2025). Bakan Soylu, yerli yazılım «ASENA» ile 6 bin 636 suçlunun yakalandığını açıkladı. *Anadolu Ajansı*. URL: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bakan-soylu-yerli-yazilim-asena-ile-6-bin-636-suclunun-yakalandigini-acikladi/2797419> (дата звернення : 01.08.2025); Gökçe Y. Op-Ed: The Perils of AI-Driven Policing in Turkey. *Institute for Diplomacy and Economy*. <https://www.institute.org/opinion/op-ed-the-perils-of-ai-driven-policing-in-turkey> (дата звернення : 01.08.2025).

⁴ Durham Police AI to help with custody decisions. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/technology-39857645> (дата звернення : 01.08.2025). FOI reveals over 12,000 people profiled by flawed Durham police predictive AI tool. *Fair Trails*. <https://www.fairtrials.org/articles/news/foi-reveals-over-12000-people-profiled-by-flawed-durham-police-predictive-ai-tool/> (дата звернення : 01.08.2025).

⁵ Puolakka P. Towards digitalisation of prisons: Finland's Smart Prison Project. *Penal Reform International*. <https://www.penalreform.org/blog/towards-digitalisation-of-prisons-finlands-smart-prison-project/> (дата звернення : 01.08.2025). Puolakka P. Smart prison and digital innovations in prison and probation service of Finland. *Rassegna Italiana di Criminologia*. Anno XVII, No. 2, P.153-154. Min R. Prisoners in Finland are being employed as data labellers to improve accuracy of AI models. *Euronews*. <https://www.euronews.com/next/2024/09/22/prison-inmates-in-finland-are-being-employed-as-data-labellers-to-improve-accuracy-of-ai-m> (дата звернення : 01.08.2025).

Прогностична аналітика є поширеним сьогодні способом застосування штучного інтелекту для того, щоб на основі наявних даних передбачати найбільш ймовірні шляхи розвитку подій. Прогностична аналітика в діяльності органів кримінальної юстиції сприяє тому, що сучасні технології здатні з високою ймовірністю визначати час та місце вчинення кримінальних правопорушень, а отже – сприяти їхньому попередженню через присутність поліцейських. Разом з тим, прогнози з приводу можливих правопорушників як представників окремих расових груп часто породжують дискусії з приводу незаконної алгоритмічної упередженості – необ'єктивності отриманих результатів.

Спершу в Амстердамі, а потім – з 2017 р. – в інших нідерландських містах поліцейські використовували систему прогнозування злочинності (crime anticipation system) на базі штучного інтелекту. З врахуванням статистичних даних про злочинність та демографічні показники, вона показує якого типу кримінальне правопорушення швидше за все буде вчиненим, у якому районі та коли саме.

Програма ASENA, впроваджена у діяльність органів кримінальної юстиції у Туреччині в 2021 р., отримала свою назву від аббревіатури турецькою «Analiz Sistemleri Narkotik Ağı». Незважаючи на малу кількість інформації про те, як функціонує дана програма, відомо, що її використання вже посприяло розкриттю понад 3800 кримінальних правопорушень, здебільшого – у сфері боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів та психотропних речовин.

Програма інтегрована в спеціальну професійну мережу – після введення запиту працівник органів отримує інформацію стосовно того, наскільки підозрілою є та чи інша ситуація. За словами турецького міністра внутрішніх справ, С. Сойлу, для того, щоб виконати поставлені завдання та, наприклад, визначити, чи висока ймовірність того, що автомобіль пов'язаний з торгівлею наркотиками, дана програма поєднує мільйони фрагментів даних зі штучним інтелектом. Зауважимо, що розпізнавання підозрілих ситуацій часто супроводжується обробкою персональних даних, в тому числі номерів транспортних засобів з прив'язкою до їхніх власників, а отже постає питання щодо можливого порушення приватності.

Органи кримінальної юстиції у м. Дарем (Англія) використовували штучний інтелект для того, щоб отримувати рекомендації для прийняття рішень з приводу доцільності тримання під вартою підозрюваних. В залежності від ймовірної схильності до вчинення нових кримінальних правопорушень, розроблена система визначала те, до якої категорії належить підозрюваний за рівнем ризику, – низький та середній рівні розглядали як такий, що не вимагає подальшого кримінального переслідування.

Варто зауважити, що для навчання *системи штучного інтелекту, яка оцінювала ризик шкоди (HART)*, тобто формування її здатності виявляти певні закономірності стосовно того, чи підозрюваний менш або більш

схильний до вчинення нових правопорушень, застосовувались дані про злочинність за останні декілька років. Загалом ця система за увесь період експлуатації (2016-2021 рр.) проаналізувала понад 12 тис. осіб. та була виведена з ужитку через упередженість результатів (алгоритми поглиблювали нерівність темношкірого та білого населення, а також перебільшували схильність усіх осіб до вчинення нових правопорушень).

Проект «Розумна в'язниця» був започаткований в одному з міст Фінляндії – Гямеенлінна – в 2018 р. відповідно до концепції в'язниці як навчального середовища для життя без злочинності, в якому провідна роль належатиме цифровим технологіям. В одиночних камерах були встановлені ноутбуки з програмним забезпеченням – інформаційною системою Doris – для комунікації та саморозвитку (обмежений доступ до Інтернету).

Після завершення цього проєкту в 2022 р., в'язниці інших міст Фінляндії підлягали цифровізації з урахуванням досвіду Гямеенлінни. Штучний інтелект вплинув на впровадження смарт-технологій у фінляндських в'язницях наступним чином: ув'язненим дозволяють виконувати роботу з маркування даних, тобто здійснювати ідентифікування необробленої інформації для розвитку систем штучного інтелекту; вони можуть розвивати навички цифрової грамотності та ознайомлюватись з новітніми технологіями на онлайн-курсах Гельсінського університету з основ штучного інтелекту, доступ до яких є відкритим; за участю психологів ув'язнені користуються можливостями програми віртуальної реальності для покращення самопочуття та управління тривожністю; сучасні технології вдосконалюють управління ув'язненими тощо.

Наведені приклади засвідчують, що впровадження штучного інтелекту та сучасних технологій є одним з напрямів модернізації систем кримінальної юстиції європейських держав. Разом з тим, чи не кожен з розглянутих способів застосування може нести загрози окремим правам людини та певним чином порушувати принцип верховенства права (деякі з них – системи для оцінки ризиків – навіть виводяться з експлуатації через надмірний ризик).

З огляду на це, ми вважаємо, особливої ваги в сучасних умовах набувають стандарти зі штучного інтелекту, які встановлюють правила для того, щоб інструменти штучного інтелекту відповідали основним цінностям демократичного суспільства при реалізації правоохоронної функції державою. Серед них – стандарти Ради Європи, які формують окрему систему, що охарактеризована та представлена далі у цій статті.

*Рамкова конвенція про штучний інтелект та права людини, а також демократію та верховенство права*¹, прийнята у 2024 р., сприяє забезпеченню правомірності будь-яких процесів у життєвому циклі систем штучного інтелекту. Одна з ключових ідей Конвенції полягає в тому, що

¹ Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law. *Council of Europe*. URL: <https://rm.coe.int/1680afae3c> (дата звернення : 01.08.2025).

держави-учасниці повинні вжити усі можливі заходи для того, щоб штучний інтелект не мав негативного впливу на права людини.

Варто зауважити, в положеннях Конвенції вказано на те, що держави не зобов'язані дотримуватись визначених нею норм у діяльності, пов'язаній із захистом національних інтересів у сфері безпеки (наприклад, якщо органи кримінальної юстиції здійснюють боротьбу з тероризмом). Водночас, така діяльність повинна відповідати чинному міжнародному праву, що включає положення міжнародних договорів у сфері прав людини, зокрема розглянутого далі. Наголошуємо, що наведене положення не означає, що уся правоохоронна діяльність виходить за рамки дії Конвенції.

Конвенція містить перелік основних принципів щодо проєктування, розробки, впровадження та застосування систем штучного інтелекту: повага людської гідності та індивідуальної автономії; прозорість і нагляд; підзвітність та відповідальність; рівність та недискримінація; приватність та захист персональних даних; надійність; безпека інновацій. Окрема увага приділена оцінюванню ймовірних ризиків – державам-учасникам слід вживати заходів для того, існували можливості аналізувати та мінімізувати ризики використання штучного інтелекту. Одним з інструментів для оцінювання ймовірних ризиків стала розроблена в рамках Ради Європи методологія HUDERIA¹.

*Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод*² визначає перелік прав та свобод, що повинні бути гарантованими державами-учасницями кожній людині, яка перебуває під їхньою юрисдикцією. Застосування штучного інтелекту, зокрема для виконання завдань органів кримінальної юстиції у вищенаведених прикладах, може порушувати такі положення даної Конвенції, як: ст. 5 (право на свободу та особисту недоторканність – коли арешт, затримання або ув'язнення відбуваються незаконно), ст. 6 (право на справедливий суд – рішення, зокрема щодо притягнення до кримінальної відповідальності, повинні прийматись за результатами справедливого і публічного розгляду незалежним і безстороннім судом), ст. 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя, яке має відношення до розпізнавання підозрілих ситуацій та застосування смарт-технологій, які базуються серед іншого на відеоспостереженні), а також ст. 14 (заборона дискримінації – тобто недопустимість упередженості стосовно тих чи інших расових груп, яка може проявлятися при застосуванні алгоритмів).

Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних 1981 р., доповнена у 2018 р.³, вважається одним з

¹ Methodology for the risk and impact assessment of artificial intelligence systems from the point of view of human rights, democracy and the rule of law (HUDERIA methodology). *Council of Europe's Committee on Artificial Intelligence*. URL: <https://rm.coe.int/cai-2024-16rev2-methodology-for-the-risk-and-impact-assessment-of-arti/1680b2a09f> (дата звернення : 01.08.2025).

² Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. *Council of Europe*. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG (дата звернення : 01.08.2025).

³ Convention 108+. Convention for the protection of individuals with regard to the processing of personal data. *European Parliament*. URL:

найважливіших у світі нормативно-правових актів у сфері захисту персональних даних. Згідно з положеннями Конвенції автоматизована обробка персональних даних повинна відбуватись у відповідності до визначених принципів – добросовісно та законно, цілеспрямовано та пропорційно, із забезпеченням точності даних та можливості їх оновлення, а також – не довше, ніж це потрібно для заявленої цілі. Слід додати, що автоматизована обробка так званих чутливих персональних даних за загальним правилом заборонена, в тому числі – стосовно засудження в кримінальному порядку (ст. 6).

Парламентська асамблея Ради Європи прийняла у 2020 р. дві важливі для порушеної нами проблеми резолюції – *«Справедливість за допомогою алгоритмів»* (про роль штучного інтелекту у правоохоронній діяльності та системах кримінальної юстиції)¹ та *«Запобігання дискримінації, зумовленої використанням штучного інтелекту»*².

У першій з них наголошено на тому, що введення «нелюдських елементів» у процеси прийняття рішень органами кримінальної юстиції породжує особливі ризики, а також наведено перелік принципів, об'єднаних у п'ять категорій: прозорість, включаючи доступність та зрозумілість; справедливість та рівність, в тому числі заборона дискримінації; відповідальність людини за рішення, зокрема встановлення негативних наслідків та запровадження засобів правового захисту; безпека та захищеність; приватність та захист даних. Важливою частиною Резолюції 2342 є узагальнення відомих на момент її прийняття способів застосування сучасних технологій та штучного інтелекту, які включають й розглянуті нами раніше: розпізнавання облич, прогностична аналітика, визначення потенційних жертв кримінальних правопорушень, оцінка ризиків прийняття рішень про попереднє ув'язнення, винесення вироку та умовно-дострокове звільнення, виявлення нерозкритих кримінальних правопорушень, які з появою нових криміналістичних технологій стали придатними до розкриття. Парламентська асамблея Ради Європи рекомендує державам-учасницям вжити низку заходів, націлених на модернізацію систем кримінальної юстиції, в тому числі:

- прийняти нормативно-правові акти для регулювання використання штучного інтелекту на основі наведених етичних принципів;
- запровадити реєстрацію усіх програм, використовуваних органами державної влади, відомості про яку будуть враховані при можливому впровадженні нових програм;

https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/LIBE/DV/2018/09-10/Convention_108_EN.pdf (дата звернення : 01.08.2025).

¹ Resolution 2342 (2020). Justice by algorithm – The role of artificial intelligence in policing and criminal justice systems. *Council of Europe's Parliamentary Assembly*. URL: <https://pace.coe.int/pdf/b6c2cd92ba3c001b7cc14df75b50b1c3718bbfcc5f9c65438620eaf61d4cf648/res.%202342.pdf> (дата звернення : 01.09.2025).

² Resolution 2343 (2020). Preventing discrimination caused by the use of artificial intelligence. *Council of Europe's Parliamentary Assembly*. URL: <https://pace.coe.int/pdf/263ef53d02a37aaf864a1f7cf9a6427a0c3bb47fbec7a706ec8bf4811d15244/res.%202343.pdf> (дата звернення : 01.08.2025).

- забезпечити наявність належних правових підстав для кожного застосування штучного інтелекту та для обробки даних;
- забезпечити, щоб в усіх державних органах, які впроваджують штучний інтелект, працювали свої експерти, здатні давати оцінки та консультувати стосовно його впливу;
- проводити консультації з населенням, включаючи організації громадянського суспільства, перед новими застосуваннями штучного інтелекту;
- забезпечити, щоб кожне нове застосування було обґрунтованим, його мета була чітко визначена, а ефективність підтвердженою перед введенням в експлуатацію;
- проводити початкове та періодичне прозоре оцінювання впливу застосування штучного інтелекту на права людини.

Інша резолюція присвячена тому, що системи штучного інтелекту можуть призвести до проявів нерівності, часто через те, що їхні результати залежать від зібраних даних, – такі дані можуть бути упередженими, вони відображають ті процеси, які відбуваються у суспільстві. В п. 10.1 Резолюції 2343 Парламентська асамблея Ради Європи закликає держави-учасниці переглянути своє антидискримінаційне законодавство та вдосконалити його з метою охоплення всіх випадків прямої або непрямой дискримінації, спричиненої використанням штучного інтелекту, а також забезпечити, щоб скарги мали належний доступ до правосуддя – особливо слід гарантувати презумпцію невинуватості та відсутність надмірного тягара доказування у жертв дискримінації.

*Рекомендація Комітету Міністрів державам-учасницям про вплив алгоритмічних систем на права людини*¹ містить перелік орієнтовних зобов'язань для держав, спрямованих на те, щоб забезпечити належний захист прав людини при використанні алгоритмічних систем. Вони поділені на наступні категорії: загальні принципи; управління даними; аналіз та моделювання; прозорість, відповідальність та ефективні засоби захисту; превентивні заходи; дослідження, інновації та обізнаність громадськості. *Рекомендація Комітету Міністрів державам-учасницям щодо етичних та організаційних аспектів використання штучного інтелекту та суміжних технологій пенітенціарними установами та пробаційними службами*² розроблена за участі Ради з питань співробітництва у сфері пенології Ради Європи та схвалена у 2024 р.

Вона базуються на трьох ключових правилах використання штучного

¹ CM/Rec(2020)1 - Recommendation of the Committee of Ministers to member States on the human rights impacts of algorithmic systems (Adopted by the Committee of Ministers on 8 April 2020 at the 1373rd meeting of the Ministers' Deputies). *Council of Europe's Committee of Ministers*. URL: (дата звернення : 01.08.2025).

² CM/Rec(2024)5 - Recommendation of the Committee of Ministers to member States regarding the ethical and organisational aspects of the use of artificial intelligence and related digital technologies by prison and probation services (Adopted by the Committee of Ministers on 9 October 2024 at the 1509th meeting of the Ministers' Deputies). *Council of Europe's Committee of Ministers*. URL: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680b1d0e4> (дата звернення : 01.08.2025).

інтелекту та суміжних технологій:

- по-перше, сприяння виправленню та реінтеграції правопорушників у суспільство;
- по-друге, допоміжного значення – вони не замінюють персонал пенітенціарних установ та пробаційних служб;
- по-третє, функціональна підтримка системи кримінальної юстиції, зокрема в цілях забезпечення виконання покарань та запобіганню рецидивній злочинності.

Положення Рекомендації містять перелік з 30 принципів, які своєю чергою поділяються на декілька видів – насамперед головні, які дуже близькі за своїм характером до тих, що лежать в основі Рамкової конвенції про штучний інтелект та права людини: повага прав людини та її гідності; допустимість найменш можливого негативного впливу; відповідальність за заподіяну шкоду; запобігання упередженості; прозорість, моніторинг функціонування та пояснюваність; нагляд з боку людини та можливість оскарження прийнятих з використанням штучного інтелекту рішень; точність даних та їхня належна вибірка; заохочення позитивної взаємодії між правопорушниками та працівниками; обізнаність з системами штучного інтелекту.

Комісар Ради Європи з прав людини оприлюднив у 2019 р. свої рекомендації для діяльності держав-учасниць щодо забезпечення збалансованого використання систем штучного інтелекту у 10 ключових сферах: оцінка впливу на права людини; публічні консультації; стандарти прав людини для приватних компаній; інформація та прозорість; незалежний нагляд; недискримінація та рівність; захист даних та приватність; свобода вираження поглядів, свобода зібрань та об'єднання, а також право на працю; доступ до засобів правового захисту; просування грамотності щодо штучного інтелекту¹. Збалансованість використання обумовлена тим, що переваги від штучного інтелекту будуть доведені до максимуму, в той час як негативний вплив – зведений до мінімуму.

Європейська комісія з ефективності правосуддя представила своє бачення того, як *штучний інтелект повинен бути впроваджений у діяльність національних органів судової системи*². По-перше, слід забезпечити підвищення якості та ефективності судочинства за допомогою такого використання сучасних технологій, яке буде мати відповідальний характер. По-друге, вона сформувала перелік з п'яти засадничих принципів: поваги прав людини; недискримінації; якості та безпеки; прозорості, неупередженості та справедливості; забезпечення користувацького контролю. Вони лежать в основі Європейської етичної хартії з використання

¹ Unboxing AI: 10 steps to protect human rights. *Commissioner for Human Rights*. URL: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/unboxing-artificial-intelligence-10-steps-to-protect-human-rights> (дата звернення : 01.08.2025).

² European Ethical Charter on the use of artificial intelligence (AI) in judicial systems and their environment. *European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ)*. URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment> (дата звернення : 01.08.2025).

штучного інтелекту в судових системах та їхньому середовищі 2018 р.

Висновки. Результати дослідження показують, що сучасні технології та штучний інтелект істотно розширюють можливості органів кримінальної юстиції протидіяти злочинності через описані у статті засоби, зокрема прогностичну аналітику, смарт-технології, системи оцінювання ризиків та ін. Водночас, таке розширення можливостей породжує й нові небезпеки – технологічний прогрес може негативно впливати на дотримання прав людини та забезпечення верховенства права. На прикладі Ради Європи ми узагальнили стандарти зі штучного інтелекту, на які слід спиратись при впровадженні сучасних технологій.

Розглянуті стандарти можемо систематизувати за наступними критеріями: по-перше, ступенем обов'язковості – відокремлюючи положення конвенцій 1950, 1981 та 2024 рр. від актів «м'якого права», що мають рекомендаційний характер; по-друге, суб'єктом прийняття – відзначаючи, що питання штучного інтелекту знайшло своє відображення у документах Парламентської асамблеї Ради Європи, Комітету Міністрів, Комісара Ради Європи з прав людини тощо; по-третє, формою закріплення – розмежовуючи принципи для систем штучного інтелекту, переліки яких більш-менш схожі у різних міжнародно-правових актах, прийнятих під егідою Ради Європи (їх також називають етичними), а також формально-визначені зобов'язання. Ще один критерій породжує поділ на загальне та спеціальне, відповідно деякі проаналізовані документи – Рекомендація Комітету Міністрів державам-учасникам щодо етичних та організаційних аспектів використання штучного інтелекту та суміжних технологій пенітенціарними установами та пробаційними службами та Резолюція «Справедливість за допомогою алгоритмів» – присвячені відносинам, які виникають у сфері кримінальної юстиції.

Проведене дослідження показує, що модернізацію кримінальної юстиції та впровадження сучасних технологій у правоохоронну діяльність слід здійснювати у відповідності до принципів дотримання прав людини та верховенства права, визначаючи основні ризики та зменшуючи ймовірність негативних наслідків. Серед прав, які можуть бути порушеними при застосуванні штучного інтелекту, – право на свободу та особисту недоторканність, право на справедливий суд, право на повагу до приватного і сімейного життя. Крім того, в процесі модернізації системи кримінальної юстиції повинна бути врахованою схильність штучного інтелекту до упередженостей та дискримінації, яка певною мірою пояснюється тим, що такі явища мають місце у суспільстві. В умовах, коли зобов'язання щодо впровадження сучасних технологій та штучного інтелекту не є достатньо конкретизованими та закріпленими на нормативно-правовому рівні, першочергову роль відіграють принципи для застосування штучного інтелекту, які визначені у Рамковій конвенції про штучний інтелект та права людини, а також демократію та верховенство права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берназюк І.М. Штучний інтелект і права людини: виклики для Європейської конвенції з прав людини. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 3. Ч. 1. С. 89–99. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.1.12>.
2. Белова М., Белов Д., Рушак І. Штучний інтелект у досудовому розслідуванні кримінальних справ: окремі питання міжнародної практики. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 1. С. 818–824. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.136>.
3. Благута Р., Мовчан А. Новітні технології у розслідуванні злочинів: сучасний стан і проблеми використання: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 256 с.
4. Бугера О. Використання штучного інтелекту для запобігання злочинності. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2021. Том 32 (71). № 6. С. 82–86. DOI: <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2021.6/13>.
5. Завадський А. Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект, права людини, демократію та верховенство права. Можливості для України. *Права та основоположні свободи людини у контексті євроінтеграції України : матеріали круглого столу до Дня юриста та 220-ї річниці з дня заснування ун-ту* (Харків, 08 жовтня 2024 р.). Харків, 2024. С. 75–78.
6. Колодяжний М. Застосування сучасних технологій у сфері запобігання злочинності. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2020. Том 1. № 13. С. 178–195.
7. Крицька І. Недискримінація, транспарентність і субсидіарність як базові європейські стандарти використання технологій штучного інтелекту в кримінальному судочинстві. *Кримінальне процесуальне право на сучасному етапі розвитку України : матеріали круглого столу, присвяч. 40-річчю каф. кримінал. процесу* (м. Київ, 27 жовтня 2023 р.). Київ, 2023. С. 104–108.
8. Куненко І. Поняття, функції та предмет кримінальної юстиції: теоретичний аналіз. *Вісник Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України*. 2025. Вип. 17. С. 46–53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-9656/2025-17-5>.
9. Кутовий О., Бурма С. Штучний інтелект в практиці та рішеннях європейського суду з прав людини. *Ерліхівський журнал*. 2025. № 12. С. 34–44. DOI: <https://doi.org/10.32782/ehrlchsjournal-2025-12.05>.
10. Лапкін А. Роль Ради Європи у реформуванні системи кримінальної юстиції України у напрямі євроінтеграції. *Нове українське право*. 2022. Том 2. С. 22–27.
11. Прохазка Г. Штучний інтелект в міжнародному праві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 153–155. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-2/33>.

12. Степаненко Н., Піддубний Д. Сучасні проблеми запобігання і протидії злочинності у сфері інформаційних технологій. *Legal Bulletin*. 2024. №. 4 (14), 2024. С. 73–80.

13. Bakan Soylu, yerli yazılım «ASENA» ile 6 bin 636 suçlunun yakalandığını açıkladı. *Anadolu Ajansı*. URL: <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/bakan-soylu-yerli-yazilim-asena-ile-6-bin-636-suclunun-yakalandigini-acikladi/2797419> (дата звернення : 01.08.2025).

14. Ball J. Police test robot dog for potential UK rollout. *BBC*. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/cm2k12erdndo> (дата звернення : 01.08.2025).

15. CM/Rec(2020)1 - Recommendation of the Committee of Ministers to member States on the human rights impacts of algorithmic systems (Adopted by the Committee of Ministers on 8 April 2020 at the 1373rd meeting of the Ministers' Deputies). *Council of Europe's Committee of Ministers*. URL: <https://search.coe.int/cm/?i=09000016809e1154> (дата звернення : 01.08.2025).

16. CM/Rec(2024)5 – Recommendation of the Committee of Ministers to member States regarding the ethical and organisational aspects of the use of artificial intelligence and related digital technologies by prison and probation services (Adopted by the Committee of Ministers on 9 October 2024 at the 1509th meeting of the Ministers' Deputies). *Council of Europe's Committee of Ministers*. URL: <https://search.coe.int/cm/?i=0900001680b1d0e4> (дата звернення : 01.08.2025).

17. Convention 108+. Convention for the protection of individuals with regard to the processing of personal data. *European Parliament*. URL: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/LIBE/DV/2018/09-10/Convention_108_EN.pdf (дата звернення : 01.08.2025).

18. Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. *Council of Europe*. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG (дата звернення : 01.08.2025).

19. Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law. *Council of Europe*. URL: <https://rm.coe.int/1680afae3c> (дата звернення : 01.08.2025).

20. Durham Police AI to help with custody decisions. *BBC News*. URL: <https://www.bbc.com/news/technology-39857645> (дата звернення : 01.08.2025).

21. European Ethical Charter on the use of artificial intelligence (AI) in judicial systems and their environment. *European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ)*. URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment> (дата звернення : 01.08.2025).

22. FOI reveals over 12,000 people profiled by flawed Durham police predictive AI tool. *Fair Trials*. URL: <https://www.fairtrials.org/articles/news/foi-reveals-over-12000-people-profiled-by-flawed-durham-police-predictive-ai-tool/> (дата звернення : 01.08.2025).

23. Gökçe Y. Op-Ed: The Perils of AI-Driven Policing in Turkey. *Institute for Diplomacy and Economy*. URL: <https://www.institute.org/opinion/op-ed-the-perils-of-ai-driven-policing-in-turkey> (дата звернення : 01.08.2025).
24. Methodology for the risk and impact assessment of artificial intelligence systems from the point of view of human rights, democracy and the rule of law (HUDERIA methodology). *Council of Europe's Committee on Artificial Intelligence*. URL: <https://rm.coe.int/cai-2024-16rev2-methodology-for-the-risk-and-impact-assessment-of-arti/1680b2a09f> (дата звернення : 01.08.2025).
25. Min R. Prisoners in Finland are being employed as data labellers to improve accuracy of AI models. *Euronews*. URL: <https://www.euronews.com/next/2024/09/22/prison-inmates-in-finland-are-being-employed-as-data-labellers-to-improve-accuracy-of-ai-m> (дата звернення : 01.08.2025).
26. Oosterloo S., van Schie G. The Politics and Biases of the 'Crime Anticipation System' of the Dutch Police. *Proceedings of the International Workshop on Bias in Information, Algorithms, and Systems*. Volume 2103. Sheffield, 2018. Pp. 30–41.
27. Puolakka P. Smart prison and digital innovations in prison and probation service of Finland. *Rassegna Italiana di Criminologia*. Anno XVII, No. 2, P.153-154.
28. Puolakka P. Towards digitalisation of prisons: Finland's Smart Prison Project. *Penal Reform International*. URL: <https://www.penalreform.org/blog/towards-digitalisation-of-prisons-finlands-smart-prison-project/> (дата звернення : 01.08.2025).
29. Resolution 2342 (2020). Justice by algorithm – The role of artificial intelligence in policing and criminal justice systems. *Council of Europe's Parliamentary Assembly*. URL: <https://pace.coe.int/pdf/b6c2cd92ba3c001b7cc14df75b50b1c3718bbfcc5f9c65438620eaf61d4cf648/res.%202342.pdf> (дата звернення : 01.08.2025).
30. Resolution 2343 (2020). Preventing discrimination caused by the use of artificial intelligence. *Council of Europe's Parliamentary Assembly*. URL: <https://pace.coe.int/pdf/263ef53d02a37aaf864a1f7cf9a6427a0c3bb47fbedc7a706ec8bf4811d15244/res.%202343.pdf> (дата звернення : 01.08.2025).
31. Smart-Prison and the future of dynamic security with AI. *Medium*. URL: <https://raccomandino.medium.com/smart-prison-and-the-future-of-dynamic-security-with-ai-dfe4b2da7afa> (дата звернення : 01.08.2025).
32. Turkey using AI software ASENSA in fight against drugs. *Hurriyet Daily News*. URL: <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-using-ai-software-asena-in-fight-against-drugs-173912> (дата звернення : 01.08.2025).
33. Unboxing AI: 10 steps to protect human rights. *Commissioner for Human Rights*. URL: <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/unboxing-artificial-intelligence-10-steps-to-protect-human-rights> (дата звернення : 01.08.2025).

Стаття надійшла до редакції 01.08.2025

Oleksii HUMIN,

Dr. Habil. (Law), Professor

(Lviv Polytechnic National University, Lviv. Ukraine)

Andrii HACHKEVYCH,

PhD in Law, Associate Professor

(Lviv Polytechnic National University, Lviv. Ukraine)

APPLICATIONS OF MODERN TECHNOLOGIES FOR THE MODERNIZATION OF THE SYSTEM OF CRIMINAL JUSTICE AND THE COUNCIL OF EUROPE'S STANDARDS FOR AI

Technological progress has a significant impact on the criminal justice system, enhancing the implementation of the law enforcement function of the state. At the same time, modern technologies pose specific threats to human rights and freedoms. Their uncontrolled use leads to privacy violations and an increase in inequality, among other issues. This article explores the modernization of the criminal justice system, proposing the use of modern technologies and artificial intelligence as one solution. AI-based tools help criminal justice authorities perform their primary tasks related to combating crime more productively, as demonstrated by the examples of predicative analytics, suspicious activities recognition, smart-technologies, risk assessment systems. The authors determine the Council of Europe's standards for artificial intelligence, which, if implemented, will modernize Ukraine's criminal justice system in accordance with the principles of both respect for human rights and the rule of law. The authors also propose specific criteria for systematizing existing standards. The article analyzes several international legal acts adopted under the Council of Europe's auspices, which provide the framework for the balanced use of artificial intelligence aimed at minimizing the risks of human rights violations to an acceptable level.

Keywords: *artificial intelligence and criminal justice; modern technologies and law enforcement; Council of Europe's standards on artificial intelligence; modernization of criminal justice; principle of respect for human rights; principle of the rule of law.*